

Na poti k odgovornosti

■ **Klavdija Paldauf** je univ. prof. nemškega jezika s književnostjo s socialno-pedagoško dokvalifikacijo. Je vzgojiteljica v OŠ Veržej, Enota dom. Napisala je delovne učbenike za nemški jezik v nižjem izobrazbenem standardu za 7., 8. in 9. razred.

Vsi, ki se ukvarjamo z vzgojo in izobraževanjem otrok, velikokrat želimo vedeti, kaj prinaša uspehe pri učenju. Ampak resnica je, da lahko nekje deluje čisto vse, drugje pa čisto nič, zato smo prepuščeni lastnemu preizkušanju ter iskanju uspešne prakse.

Dejstvo je, da univerzalnega in optimalnega modela ni. Vprašanje je, ali je sploh potreben, saj se vsak posameznik razvija in napreduje v skladu s svojimi prepričanji, vrednotami in možnostmi. Če želimo biti v tem procesu dobri v vlogi vzgojitelja, je naša naloga, da spremljamo, podpiramo, usmerjamo, svetujemo, vodimo, motiviramo in krepimo otroka, da se bo proces učenja odvijal sam od sebe, v zanj najbolj optimalno smer. Vzgoja s tem lahko postane optimalna za posameznika in deluje prilagojeno njegovim sposobnostim in razumevanju.

Izkušnje otrok s čustvenimi in vedenjskimi težavami

Že devet let sem zaposlena kot vzgojiteljica otrok s čustvenimi in vedenjskimi težavami v domski enoti, ki je ena od treh enot OŠ Veržej. Naš dom sprejema osnovnošolske otroke iz vse Slovenije, ki k nam prihajajo z najrazličnejšimi oblikami in stopnjami težav na različnih področjih. Njihovo vedenje je velikokrat izjemno izstopajoče oz. odstopajoče, neprilagojeno, neprimerno in moteče na področju čustvovanja in vedenja ter je pogosto izraženo skupaj z učnimi težavami.

Otroci, s katerimi se srečujemo, so pogosto doživeli negativne izkušnje, izstopali so med svojimi vrstniki ali pa jih je okolica odklanjala. Prepogosto so bili tudi sami razočarani, nemočni, manjka jim samozavest, imajo nizko samopodobo, so negotovi ali se ne zanje oceniti. Pogosto so pri tem prisotni še manj primerni medosebni odnosi ter neprimerna komunikacija.

S svojim neustreznim življenjskim slogom in ogrožajočim vedenjem pogosto opozarjajo nase in iščejo pot do lastne osebnosti, ki se v teh letih šele dobro razvija. Ker v svo-

jem dosedanjem življenju velikokrat niso imeli pomembne druge osebe, ki bi jim bila vzgled moči, vztrajanja in samozavesti, tudi niso imeli priložnosti za doživljanje pozitivnih izkušenj in potrditev. Šele po prihodu v vzgojno ustanovo dobijo priložnost, da spoznajo drugačen način ter se (na)učijo, da so sami odgovorni za svoje vedenje in spremembe le-tega.

Učenje za življenje

Nabiranje pozitivnih izkušenj, spoznanje o lastni vrednosti, iskanje varnosti in oblikovanje osebnih ciljev predstavljajo učenje za življenje. Otrok, ki je sposoben realno presoditi svojo uspešnost, lahko razvija odnos do lastnih odločitev ter uspešnosti pri doseganju ciljev, zato je samovrednotenje lahko zelo učinkovito sredstvo za motiviranje vedenjskih sprememb.

Analiza lastnega vedenja in čustvovanja mora izhajati iz otroka samega. Ker pa je sprejemanje odgovornosti za lastno vedenje in uvajanje sprememb pri otrocih s čustvenimi in vedenjskimi težavami dolgotrajen proces (Gjerek Kreslin, Paldauf, Tekalec, 2016), se spremembe velikokrat pokažejo šele 'na dolgi rok', v mnogih primerih šele leta kasneje.

Viljem Ščuka pravi, da s celostnim razvijanjem osebnosti pri mladih dosežemo večjo motiviranost za učenje in delo, večjo stopnjo odgovornosti, sproščenosti in ustvarjalnosti, večjo odprtost do drugih, večjo odločnost v ravnanju, manj prestopništva ter manj zlorabe tobaka, drog in alkohola (Ščuka, 2017).

Izhajajoč iz svojih izkušenj dela z otroki s čustvenimi in vedenjskimi težavami lahko povem, da je zelo pomembno, da otrok zna oceniti samega sebe, saj se tako pogloblja v

Foto: arhiv OŠ Veržej, enota Dom

svoj značaj, spoznava in prepozna lastna čustva, bolje razume lastne odzive in išče drugačne pristope za izboljšanje lastnega počutja, kar vodi do spreminjanja manj primernih in neprilagojenih vedenjskih vzorcev. To pa pomeni, da posamezniki spet ali šele zdaj prvič postanejo bolj učinkoviti, bolj odgovorni in bolj zadovoljni s seboj in s svojim življenjem. Tega otroci v vzgojni ustanovi ne zmorejo brez avtonomnega vzgojitelja, ki mora predstavljati varnost in strokovno kompetenco, ki jih lahko spremlja, podpira, vodi in krepi.

Foto: arhiv OŠ Veržej, enota Dom

Celostni pristop

Pri nas se trudimo z vztrajanjem, krepitvijo samozavesti in z oblikovanjem zdrave samopodobe in s tem ustvarjamo temelj za občutek varnosti, kar otrokom daje jasne meje in pogoje za krepitev osebnih kompetenc. Tako so lasten uspeh, novi dosežki ali nove spretnosti tisti, s katerimi otroci pridobivajo samozavest, kar jim omogoča, da se lažje spopadejo z različnimi izzivi na poti odrasčanja.

Otrokom v našem domu zato ponujamo priložnosti, da ozaveščeno doživljajo sebe in presojujejo življenjske dogodke, kar jim nudi novo obliko osebne svobode pri učenju in življenju nasploh. Vemo, da optimistična naravnost do sebe, drugih in dela otroku zagotavlja boljše telesno in duševno počutje, vzpodbuja dobronamernost v odnosu

do drugih, večjo potrpežljivost v stiski, lažje premagovanje naporov in ustrežnejše reševanje stresnih situacij. Prav zato nam je zelo pomembno, da skušamo vsakemu otroku

*Z vzpodbujanjem občutka
lastne vrednosti, odgovornosti
in strpnosti do drugačnosti oz.
drugih ustvarjamo pogoje za razvoj
oblikovane osebnosti.*

nuditi priložnost za pozitivne izkušnje, ki jih v veliko primerih prej niso imeli. Naše vsakodnevno in sprotno delo z otroki in mladostniki zajema vsa področja njihovega življenja, kjer so v ospredju predvsem skrb za zdravje, telesni razvoj, osebostna integriteta, kognitivni razvoj, morala in vrednote, delovne navade, učne navade, estetska kultura, socialna integracija, življenjske, praktične dejavnosti ipd. Poleg teh pa dodatno ponujamo in izvajamo še prostostne dejavnosti na interesnih področjih, ki specifično krepijo otrokova močna področja. Na področju športnorekreativnih dejavnosti ponujamo kolesarjenje, rolanje ali rolkanje, igre z žogo, atletiko, pohodništvo, tek na smučeh, z zunanjo izvajalko pa še plesno dejavnost.

Dejavnosti v sožitju z naravo in živalmi otrokom ponujajo posebna doživetja in izkušnje. Za otroke ponujamo akvaristiko, čebelarstvo, kinološke doživljajske urice, konjeniški krožek in vrtnarjenje. S pomočjo psa izvajamo tudi inovacijski projekt socialnopedagoškega vplivanja.

Dejavnosti ročnih spretnosti zajemajo aktivnosti 'naredi si sam', ki zajemajo delo z različnimi materiali ter dekoriranje občinske avle in kotička ob vhodu v naš dom.

Velik poudarek dajemo področju ustvarjalnih dejavnosti. Sem spadajo dejavnosti, kot so: risarski krožek, priprava zabav, programov in nastopov, dramsko-recitacijski krožek, glasbena kovačnica, literarno ustvarjanje, stenčas (materiali za oglasne deske in skupne prostore našega doma), multimedija (fotografiranje, objavljane na domski spletni strani, sodelovanje v medijih, izdelava domskega glasila), ustvarjalne delavnice z različnimi materiali (npr. les, papir, glina, plastika, odpadna embalaža, naravni materiali) ...

Posebna dejavnost je medgeneracijsko sodelovanje s starostniki Doma starejših občanov Gornja Radgona. Občasno sodelujemo tudi z malčki iz vrtca v Veržeju.

Poleg teh ponujamo še miselne dejavnosti, kot so male sive celice, računalništvo, šah, mladinske sprostitevne delavnice, trening komunikacijskih veščin, mediacija, interakcijske delavnice, sprostitevni krožek, socialne igre.

Vsak otrok glede na lastne interese med ponujenimi dejavnostmi izbere tiste, ki so prilagojene njegovi starosti, sposobnosti in zmožnosti sodelovanja. Zelo pogosto dejavnosti povezujemo tudi z zunanjim okoljem in otroke prijavljamo na različne javne natečaje, razstave, tekmovanja, festivale ...

Kamenček v mozaiku

S celostnim pristopom skušamo doseči urjenje in ozaveščanje gibalnih sposobnosti, čutnih zaznav, čustvene odzivnosti, miselnih spretnosti ter socialne in spoznavne naravnosti. Z vzpodbujanjem občutka lastne vrednosti, odgovornosti in strpnosti do drugačnosti oz. drugih ustvarjamo pogoje za razvoj oblikovane osebnosti.

Otrok z ustreznim sodelovanjem socialnega okolja (sovrstniki, vzgojitelji in drugi strokovni delavci, straži, drugi odrasli) lahko te veščine razvija že od otroštva pa vse do zrele dobe in jih razvije do te mere, da postane odgovornejši član družbe. Mi smo na tej poti le en delček mozaika, ki pelje do odgovornosti. ◀

Literatura

- Kreslin Gjerek, A.; Paldauf, K.; Tekalec, A. (2016): *Formativno spremljanje/preverjanje v vzgojnih ustanovah in vzgojnih domovih. Gradivo za študijske skupine za otroke s posebnimi potrebami za šolsko leto 2016/17.*
- Letni delovni načrt za šolsko leto 2016/17. Vzgojni dom Veržej: Osnovna šola Veržej, enota Dom. Pridobljeno 10. 2. 2017 s spletne strani: <http://www.vzgojni-zavod-verzej.si/files/2016/10/LDN-Dom-1617.pdf>.
- Siegel, Daniel J.; Bryson Payne, Tina (2016): *Vzgoja brez drame: celostni razvoj otroških možganov: umirimo kaos in spodbudimo duševni razvoj otroka.* Domžale: Družinski in terapevtski center Pogled.
- Siegel, Daniel J.; Bryson Payne, Tina (2013): *Celostni razvoj otroških možganov: 12 revolucionarnih metod, s katerimi spodbujamo razvoj otroških možganov.* Domžale: Družinski in terapevtski center Pogled.
- Ščuka, Viljem: *Oblikovanje osebnosti otrok in mladostnikov.* Pridobljeno 10. 2. 2017 s spletne strani: <http://www.sola-osebnosti.si/oblikovanje-osebnosti-otrok-in-mladostnikov.html>.
- Tacol, Alenka idr. (2011): *10 korakov do boljše samopodobe. Priročnik za učitelje za preventivno delo z razredom. Delavnice za mladostnike.* Celje: ZZZ.
- Lekić, Ksenija; Tratnjek, Petra; Tacol, Alenka; Konec Juričič, Nuša (2011): *To sem jaz. Verjamem vase. Priročnik za fante in punce. 10 korakov do boljše samopodobe.* Celje: ZZZ.